

Claes Andersonin arvostelu Hufvudstadsbladetissa 1.11.2010 Pekka Jäntin kokoelmasta *Houdinin uni* ja Mark Mallonin kokoelmasta *Aregemia*. Alla suomennos *Aregemian* kritiikistä. Suomennos: Veera Antsalu.

<http://www.hbl.fi/text/kultur/2010/11/1/w53952.php>

Drömska finska diktdebuter

Publicerad: 01/11 10:01 ›uppdaterad: 01/11 10:15

Claes Andersson besöker det undermedvetnas fabelaktiga och dystopiska landskap tillsammans med två finska poesidebutanter.

Pekka Jäntti

Houdinin uni
Teos 2010

Mark Mallon

Aregemia
Tammi 2010

Den yngre finska dikten fortsätter att imponera. Medan mellangenerationen med namn som Saila Susiluoto, Helena Sinervo, Jyrki Kiiskinen, Jouni Inkala, Tuomas Timonen och Anja Erämaja har etablerat sig och fått sin egen publik, uppenbarar sig nya poeter med samlingar som vittnar om skapande fantasi, yrkeskunnighet och höga ambitioner.

Två av höstens många debutanter anmäls här: Pekka Jäntti (f. 1978) med samlingen Houdinin uni (Houdinis dröm) och Mark Mallon (f. 1967) med samlingen Aregemia. Gemensamt för dem är att de skapat och rör sig i undermedvetna, dystopiska och fabelaktiga landskap: Jäntti i en surrealistisk drömvärld, Mallon i ett land, öriket Aregemia, ett framtidens ångestland besläktat med Tarkovskijs Stalker-landskap, det döda landet efter en kärnkatastrof. Bägge är formellt säkra, dramaturgiskt och tekniskt drivna och vittnar positivt om nyttan av att ha deltagit i skivutbildning.

”Vi irrar utan sans ...”

Pekka Jänttis bok består av sju avdelningar vilkas namn kan ge en uppfattning om tonfallet och motiven i boken: Nostalgiauurna (Nostalgjuurna), Illusioita (Illusioner), Yksijumalainen hyrrä ja muut lainkuuliaisat (Den monoteistiska snurran och andra laglydiga), Puunuken puhetta (Trädockans prat), Fantastiset rukoukset (Fantastiska böner), Hypnoosi (Hypnos) och Särkynyt vettä (Söndrigt vatten). Avdelningen Hypnos består av en åtta sidor lång besvärjelse där varje rad börjar med ”Föreställ dig ...” och bildar en karta och katalogaria över våra förmedvetna och undermedvetna drömmar, rädslor, förhoppningar, fobier och framtidsföreställningar. Den avslutande ”vattenavdelningen” består av typografiskt avbildade vattensulpturer, droppar, stänk och syndafloder. Det är ett sätt att skulptera i bokstäver som inte säger mig så mycket.

För att ge ett prov på styrkan och det suggestiva i Jänttis dikt följer här dikten Lintujen rukous (Fåglarnas bön, min övers.) ”Vi är obehövlige här. Som ett dött språk eller en utopi. / Vi larmar. Vi hittar helt enkelt inte på något annat. / Vi irrar utan sans och kräver avstjälningsplatser och service. / Vi är fångslade i luften. Luften är en ovänlig arbetsgivare. / Trollkarl. Gör en stor ryggsäck av våra vingar. Gör den vass. / Förvandla våra smutsiga fjädrar till fjäll. Färgen spelar ingen roll. / Byt ut

våra gulaktiga näbbar mot vackra ljusröda gälar. / Låt oss dyka djupt i det förlovade havets vågor som glimmar likt blyga själar. / Så långt från stjärnornas kalla ögon som vattnet bär”.

Korsningen av vardag och hot

Mark Malons Aregemia beskrivs som ”ett örike i Atlanten, i Norska havet”. Sedan ges en utförlig beskrivning av landet som är en fiktion, en dystopi, en trakt där huvudspråken är engelska och norska, där landskapet präglas av stora underjordiska grottbildningar. I Aregemien har jordens halt av ”renuim” gjort att många invånare lider av ”aregemisjukan” – med epileptiska anfall ...och mentala störningar. Detta är alltså diktens hemvist och utgångspunkt.

Men den dystopiska visionen bär inte genom hela samlingen. Många dikter skildrar i stället ångestladdade parförhållanden och familjerelationer. Över de vardagliga interiörerna vilar dock ett obestämt hot, liksom ett förebud om kommande olyckor och tragedier som gör dikterna ångestladdade också i sin realism. En fläkt av Kafka och Peter Handke, kanske. Förbryllad kan jag känna mig vid läsningen, men inte likgiltig. Korsningen av vardag och hot kommer tydligt fram i följande dikt (min övers.):

Klockan är 18.04.

*Ambulansen skyndar
genom förorten.*

Männen på balkongen röker.

*– Det är någon ny mögelsort,
säger en av dem*

Ett av de här husen måste rivas.

Klockan är 19:49.

En av männen rapar.

*I vädringsfönstret i huset
mitt emot*

*syns ibland skymten av en skadad
halvblodspojkes ansikte.*

*– Vi lever i konstiga tider,
än så länge,
säger en tredje man.*

Claes Andersson
kultur@hbl.fi

CLAES ANDERSSON: UNENOMAISET SUOMALAISET RUNODEBYTANTIT

Hufvudstadsbladet 1.11.2010

suom. Veera Antsalo

Nuorempi suomalainen runous vakuuttaa edelleen. Sillä välin kun keskisukupolvi - sellaiset nimet kuin Saila Susiluoto, Helena Sinervo, Jyrki Kiiskinen, Jouni Inkala, Tuomas Timonen ja Anja Erämaja - on vakiinnuttanut asemansa ja saanut oman yleisönsä, on ilmestynyt uusia runoilijoita ja kokoelmia, jotka todistavat luovasta mielikuvituksesta, ammattitaidosta ja korkeista tavoitteista.

Kaksi vuoden runodebytoijista esitellään tässä: Pekka Jäntti (s.1978) kokoelmalla Houdinin uni ja Mark Mallon kokoelmalla Aregemia. Yhteistä heille on alitajuiset, dystooppiset ja hämmästyttävät maisemat: Jäntti liikkuu surrealistisessa unimaailmassa ja Mallon Aregemian saarivaltakunnassa, synkän tulevaisuuden maassa, joka on sukua Tarkovskin Stalker-maiseman ydinkatastrofin jälkeiselle kuolleelle seudulle. Molemmat teokset ovat muodoltaan varmoja, dramaturgisesti ja teknisesti vetäviä, ja todistavat kirjoittajakoulutuksen hyödyllisyydestä.

(.../Jäntin kokoelmasta/...)

Arkipäivä ja uhka kohtaavat

Mark Mallonin Aregemian kerrotaan olevan “saarivaltakunta Atlantissa, Norjanmerellä”. Tämän jälkeen fiktiivinen seutu, dystooppinen maa, jonka pääkielet ovat englanti ja norja, ja jossa maisemaa määrittävät laajat, maanalaiset luolaverkostot, kuvaillaan perusteellisesti. Aregemian maaperän renium-pitoisuuden vuoksi monet asukkaat kärsivät “aregemiantaudista”, jonka oireita ovat epileptiset kohtaukset ja mielenhäiriöt. Tämä on siis runojen kotiseutu ja lähtökohta.

Mutta dystooppinen visio ei kannattele koko kokoelmaa. Sen sijaan monet runot kuvailevat ahdistuksentäyteisiä pari- ja perhesuhteita. Arkipäiväisten puitteiden ylle on asettunut määrittelemätön uhka, kuin enne tulevista onnettomuuksista ja tragedioista, mikä lataa runojen realismiin myös ahdistusta, ehkä häivähdyksen Kafkaa tai Peter Handkea. Runot saattavat minut ihmetyksen valtaan, vaan eivät jätä välinpitämättömäksi.

Arkipäivän ja uhan kohtaaminen tulee selkeästi esiin seuraavassa runossa:

Kello on 18:04

Ambulanssi kiittää lähiön läpi.

Miehet polttavat parvekkeella tupakkaa.

- Se on jokin uusi homeen laji, yksi heistä sanoo.

Yksi näistä taloista on määrä purkaa.

Klo on 19:49

Toinen miehistä röyhtäisee.

Vastapäisen talon tuuletusikkunaan

ilmestyvät ajoittain erään haavoitetun

ristiverisen pojan kasvot.

- Elämme outoja aikoja, toistaiseksi,

sanoo kolmas mies.